

és odaadta... Sztálin asz... nap... meg... és feljegyezte... Sztálin hány... konkrétnan... Posztrebi... emléke-

Anatolij Ribakov Arbat gyermekei (részlet)

reggel Sztálin... emlékezett... re Posztrebisev... elolvasatott... Min... hogy... hozott... szer... ról... ké... határozat... Sztálin... bevált... ember... tart... meg... ahog... odaadni... és... ellenfeleket... ak... lehet... meg... fogja... világ egyetlen... csak ak-

Már rég meg akarja változ... KB összetételét, de még a 17. kongresszuson, az Ó diadalának kongresszusán sem tudta elérni ezt. Nem volt, ugyebár, alap a kizárásra, a KB-ben kellett hagyni azokat, akiknek már rég nem ott lenne a helyük, mert működött az ördögi kör, megvédték őket összeforrottságuk, megcsontosodott kölcsönös kapcsolataik, nem tudott felülkerekedni rajtuk. De ebből elég! Ez az apparátus már teljesítette a szolgálatát, és ebben a formában neki nincs többé szüksége rá, olyan apparátus kell neki, amely nem gondolkodik, amely számára egyetlen törvény létezik - az Ó akarat. A jelenlegi apparátus - ócskaság, limlom, elhasznált gáz. Csak hogy éppen a régi káderek a leginkább összetartozók, ők kötélnék leginkább egymáshoz, nem fogják csak úgy otthagyni helyeiket, el kell őket távolítani. De az eltávolított emberek örökre megbántott emberek, örökösen rejtőző, potenciális ellenségek, akik bármely percben készek csatlakozni ahhoz, aki szembeszáll VELE. Meg kell őket semmisíteni. Lesznek köztük olyanok is, akik érdemeket szereztek a múltban - a történelem majd megbocsátja Sztálin elvtársnak. Egykori érdemeik most kártékonyak a párt ügyére nézve, azt képzelik magukról, hogy tőlük függ az állam sorsa. Le kell cserélni őket. Le kell cserélni anyit, mint - megsemmisíteni.

Sztálin újból sétálni kezdett a szabadban, és megállt az ablak előtt... Anatolij Ribakov 1911-ben született, szovjet-orosz prózaíró. 1981-ben indult meg művei négykötetes kiadása. Ribakov 37 évesen lett prózaíró, akkor írta a tör trilógiát. Az Arbat gyermekei regénye tavaly jelent meg folyóiratban, s tette világhírűvé. A regényből részletek jelentek meg magyarul is: a Szovjet Irodalom folyóiratban, a Befolyás forradalom antológiában, a Rakétában.

Nyikolaj Maszlov A történelem móresre tanít Megjegyzések az SZKP történetéről szóló tankönyvről

(...) Ami a párt vezetőit illeti, Lenin óta napjainkig egy sem akad. Legalábbis az utóbbi évekig megjelent tankönyvek szerint. Sztálinról és Hruscsovról jó esetben mint pártkongresszusok előadójáról történik említés. Pedig összevont, ellentmondásos személyiségekről van szó, akik a párt és az állam élén álltak. Tudományosan tárgyilagossággal lehetne és kellene jellemeznünk őket. Könyveket jelentettünk meg Roosevelttről, Churchillről, Edenről, de Sztálin politikai pályafutását még nem írtuk meg. Világszerte százával születnek róla írások, ráadásul szovjet- és kommunistaellenes nézőpontból. S még sokakkal kapcsolatban mondható el ugyanez. Szükségünk lenne párttörténeti forráskiadványokra. Az effajta segédanyagok az egyik legérdekesebb példa Karpov és Fridner 1925-ben megjelent Leninista Szöveggyűjteménye. Ez nemcsak lenini szövegeket, pártdokumentumokat közölt újra, hanem a leninizmus ellenfeleitől származó anyagokat - cikkeket, felszólalásokat - is tartalmazott. Az egymással szemben álló felek nézeteiről nem véletlenül kiragadott, és megfelelő módon tállalt idézetek, hanem valódi források alapján lehetett képet alkotni. El voltak Martov, Trockij, Buharin, Sijanyikov és mások cikkei, amelyeket a pártban zajló viták során publikáltak. A hallgatónak meg lehet, és meg kell adni a lehetőséget, hogy önállóan értsék meg a leninizmus igazságát. „Erőnk az igazság hirdetésében van!” - mondta Lenin. Végül a tankönyv elméleti színvonaláról. Miért kell egy tankönyvben felsorolni az összes kongresszust, konferenciát, napirendi pontot és a küldöttekre vonatkozó statisztikai adatot? Erre ott vannak a tájékoztatók. A tankönyvet a párt tevékenységének stratégiai irányát követve kell felépíteni, ami lehetővé teszi a párttörténet bővített, problémameérzékeny tanulmányozását. Így lehet megérteni első sorban a párt hatalmas történelmi tapasztalatát és a belőle fakadó tanulságokat. (...) Hegel egykor megjegyezte, hogy a népek és a kormányok soha nem tanultak semmit a történelemből. Ugyanezt a gondolatot ismételte meg Bernard Shaw. Kijucsevszkij nem értett egyet vele: „A történelem meg azokat is tanítja, akik nem tanulnak belőle. Móresre tanítja őket tudatlanságukért és megvetésükért”. A múltbéli tapasztalatok megértése nélkül ma egy lépést sem tehetünk előre.

Nyikolaj Maszlov a történettudományok doktora, az SZKP KB mellett működő Társadalomtudományi Akadémia Párttörténeti Tanszékének vezetője. A Moszkovszkije Novosztij 1987./29. számában megjelent írásából idéztünk.

Andrej Voznyeszszkij Töprengések Csernobilról (részlet)

Embernek ember: bocsáss meg nekem - történelem, Oroszhan, Európa -, hogy vak erők nyomán e szörnyű próba itt esett századomban s földemen. Bocsáss meg, hogy csupán ember vagyok. Egy remény - koronája Nabellel éledett - iszonyú dzsin lett Csernobil felett. Ki a reaktortermet maga mögött bezárta, adjon nekem bocsánatot.

A poézis prózája Szoszsnora zápora

Viktor Szoszsnora (1936-), Jevtusenko és Voznyeszszkij nemzedékének költője újabban vált ismertté Magyarországon; 1986-ban jelent meg kötete az Európa Kiadónál Baka István fordításában. Veszprémiek számára ismerősen csenghet neve, hisz 1986-ban felolvasóesten járt nálunk, s a Visszhang ez alkalomból több versét is közölte. Zápor zúdul című verse természeti élmény leírásából nő vallomássá, egy magatartás lírai rajzává. A kiindulás nyári zápor, ennek szemléltetésére sorjázott képeket Szoszsnora. E képek kezdetben maguk is természeti vonatkozásúak (az esővíz feltartóztatatlan áradása mindent felemészítő sáskahadra emlékeztet, a cseppek kopogása az idő múlását idézi), később azonban társadalmi tartalommal telítődnek, egyáltalán egyre személyesebb jellegűekké válnak, hogy végül egynél is közzésg megbombolt, diszharmonikus kapcsolatát tükrözzék. A zápor alakváltásainak előterében ott találjuk - mindig ellentéppontként: elszenvetődőként vagy szembeszegülőként - a verzhst, a költőt, s feldereng egy élettörténet is: két ember egymásra találása s kényszerű elválása. A nedvesség-homályban elmosódnak a kontúrok, áznak, szétáznak az emberi kapcsolatok kötelei, feloldódnak az „én” határai. Mintha a Száz év magány (Marquez-regény) vízőnzönszerű esőzése kelne életre, a több hónapos eső, mely szétáztatta Macondót, jeltelen történelem előtti szintérré, az öntudatlan létezés szinterévé tette. Szoszsnoránál a „zászlótlan, vezértelen népek” rohamában jelenik meg ugyanez a történelemelőttiség, s az ezzel szemben felmutatott emberi s költői magatartás a vers legsajátosabb mondanivalója. Ennek lényege: ellenállni az öntudatlan sodródásnak, szembeszegülni az egyetemes felelőtlenség áramával. Köznapi viszonylatban ez talán nem jelent többet, mint szuverén eszméket, célokat, s a személyes döntések igénylését. Am, hogy ez sem könnyen követhető életsezmény, azt saját tapasztalatainkból is tudjuk. Szoszsnora versében az öntörvényű élet egyenesen sorskihívás-ként jelenik meg, s a zápor életcsapások, bánatások, gáncok özönként is értelmezést nyer. A veszteségek ellenében egyetlen pozitívum állítható: a „hol vagyok, ki vagyok én?” - kérdések megválaszolatok lesznek. A kiválás, szembefordulás által felismerhetővé válik a személyiség; arca az ütések nyomán kirajzolódik a maszkok tömegében, s az egynél „megtalálhatóvá”, útja választhatóvá válik. D. Rommer Edit

igazság kimondása

Anatolij Ribakovval

... azért, mert... hanem mert... Nem... jelenségekről, kor és az az... ki, hanem róla... próbáltam be... és belülről... akartam meg... volt önmaga... szemében.

gyűjtött anyagot Archivumokban is

... jártam archi... tudom, milyen... fordult meg... amikor III. Ri... írni, vagy ku... árákban Walter... exandre Dumas... hogy ezt tették... levél... anyag... hanem Lenin és... gyűjtött műveit, publikált történel... mokat. Emberek... tem, nagyon sok... ismerték Sztá... t is, akik átéltek... neteg embert... És magam gyűj... az anyagot. Is... ivalatosan hozz... umentumokat és... letemet használ... hitelesnek érzi az... képpen igen.

... sikerült valamiről... őnt, helyesen jár... em, akkor helyte... terem...

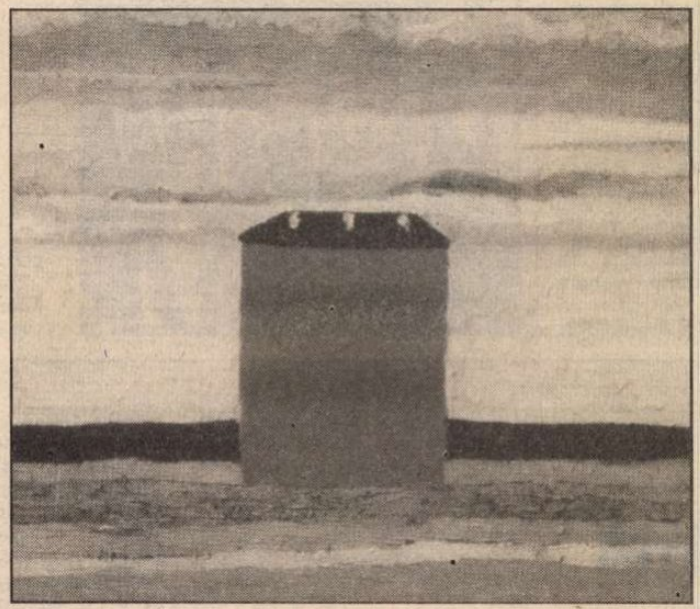
... Sztálin hatalom... történelem tragi... es, hogy Lenin... tálint távol tartat... tól. Ha Lenin még... l tovább él, min... nt alakult vol... da volna tá... lint a pártappa... éből, és a történe... t alakul... Sztá... hogy a szocializ-

Nézzük együtt!

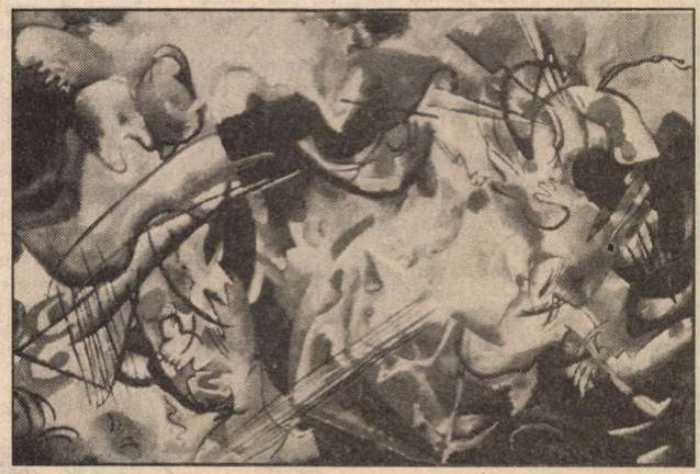
Malevics, Kandinszkij és Tatlin műveit

„Edward X. Delaney a felismerhető képeket kedvelte. Az akt: legyen akt, az alma: alma, a ház: ház... Nem szépnek kellett a festménynek lennie - csupán igaznak. És akkor is szép volt.” Bizonyára sokan vannak úgy a festményekkel, mint a detektívregényből idézett Delaney felügyelő, aki mellőzve minden esztétizáló szakzsargont, közérthetően megfogalmazza a képekkel kapcsolatos igényét: a ház - ház legyen. Ez az egyszerű megfogalmazás ötlött eszembe, amikor Kazimir Malevics: Vörös ház című olajfestményét (63x55 cm; 1932) néztem a Művészet és forradalom kiállításán a Műcsarnokban. Malevics, az absztrakt festészet úttörője, a „tárgyilagosságot” hirdette, a formák leegyszerűsítését. Megfestett négyzetei után úgy tűnt, nem lehet tovább fokozni az egyszerűséget - az utókor rácafolat. Ugyanakkor ma-napság nemcsak a regénybeli detektívfelügyelő teszi nehezen félre korábbi előítéleteit, hogy egyszerűen belefedkezzen egy képbe és abban leljen örömet, hogy a színek és a formák egyszerűen színek és formák.

„A festő formákban és színekben gondolkodik. Célja nem holmi anekdota újrate-mentése, hanem csakis képtere-metés.” Így szól egy huszadik századi hitvallás. Ráillik Kandinszkij lírai kompozíciójára, aki a tájképfestéstől jutott el az absztrakt kompozícióig. A tárgy motívumokra emlékeztető részletek további asz-szociációkat, emlékképeket in-dítanak el bennünk. A kiállításon bemutatott egy Tatlin tervei alapján készült modellrekonstrukciót, „A III. Internacionálé emlékművét”. Tatlin mozgó szobrászati alkotása építészeti terek együttese lett volna - ha megépült ez a modern Babel-torony. A négy-száz méter magasra tervezett

Malevics: Vörös ház

Kandinszkij: Kompozíció No. 6.

A tárgyi motívumokra emlékeztető részletek további asz-szociációkat, emlékképeket in-dítanak el bennünk.

Gopcsa Katalin mű első modellje (1920), amely az emberi egységet hirdeti - megsemmisült.

Viktor Szoszsnora Zápor zúdul

Zápor zúdul sehová, sehonnan, herseg, mint zabáló sáskahad. Mintha óra tiktakolna rajtam, esőcsepp kopog - a pillanat,

s vernek lankadatlanul a cseppek, sorsomtól mert így rendeltetett, talán tőgygy terebélyesednek, talán testeddé növekszenek.

Erdő reszket átázott ruhában. Mi voltunk mi, kedves? - verebek. S nem tudom, e növényi homályban öltelek-e vagy öleltelek?

Feláldoztam otthont és családot. Cél ha ez - ne érjen el soha! Mindegy, eb csahol rá, varjú károg, kinek a vihar az otthona.

Zápor zúdul egyre sebesebben, népek zászlótlan, vezértelen. Törzsek rohamoznak minden cseppben, és szóródnak széjjel jeltelen.

Hol vagyok? Ki vagyok én? Hová tart utam, célja - fény vagy éjszaka? Esőcseppek kavargó hadában rám találsz-e, kedves, valaha?

Kardom tiszta. Ezrekkel a horda támadhat rám - nem tántorodik. Magam vagyok. Kardlapként suhogva zápor ver, eső zuhog, zuhog.